

Civilni kompas „Coffee to Grow“ – civilno društvo uz kavu

Stanje civilnog društva u Slavoniji i Baranji iz perspektive OCD-a: izazovi, snage i prilike

U razdoblju od studenog 2022. do studenog 2023. godine, DKolektiv je proveo serijal razgovora s predstavnicima OCD-a o stanju civilnog društva u Slavoniji i Baranji. Održana su četiri susreta - dva u Osijeku, jedan u Slavonskom Brodu u suradnji s Informativno pravnim centrom i jedan u Vukovaru s Europskim domom Vukovar, na kojima je sudjelovalo 79 predstavnika/ica OCD-a. U ovom dokumentu predstavljeni su rezultati ovih razgovora u kojima smo istraživali sljedeća pitanja: kako organizacije civilnog društva percipiraju trenutno stanje civilnog društva, koji su najveći problemi i izazovi s kojima se suočavaju te koje resurse i mogućnosti prepoznaju za unaprjeđenje svog utjecaja i održivosti.

1. Promjene i trendovi u zajednici

Krize su utjecale na sve segmente društva, izazivajući nove potrebe, rast siromaštva, veće nejednakosti, ranjivost mentalnog zdravlja, smanjenje kontakata i motivacije za aktivni angažman. Ruralne sredine su suočene s izolacijom zbog loše prometne povezanosti, starenjem stanovništva, nedostatkom društvenih sadržaja.

2. Stanje civilnog društva u Slavoniji i Baranji

- Demotiviranost za građanski angažman, u nekim područjima (ruralnim) nestanak civilnog društva.
- Veći utjecaj na pojedince nego na zajednicu, slab utjecaj na javnost i donošenje odluka.
- Centralizirani prioriteti financiranja vode do marginalizacije civilnog društva izvan centara.
- Nedovoljna iskorištenost potencijala civilnog društva za oporavak nakon kriza i ukupni društveno-ekonomski razvoj.
- Nema poticajne politike razvoju civilnog društva na lokalnoj razini: lokalne strategije, korištenje javnog prostora, strukturirani dijalog, izrazito niska razina sudjelovanja OCD-a u odlučivanju.
- Mali opseg financijske podrške iz lokalnih proračuna. Nestabilna i nepredvidiva podrška na nacionalnoj razini, nedovoljna podržavajuća infrastruktura. Mali broj partnerskih suradnji s OCD-ima u povlačenju EU sredstva na lokalnoj razini.
- Pretjerano administrativno iscrpljivanje u provedbu EU projekata na štetu smisla i kvalitete programa i dostojanstva korisnika.

3. Snage i resursi organizacija civilnog društva

- OCD-i posjeduju veliko znanje i iskustvo u rješavanju raznih problema zajednice, od ljudskih prava do reagiranja u krizama.
- Fleksibilnost OCD-a omogućuje brzu prilagodbu i brze odgovore na potrebe zajednice čineći ih sposobnima za suočavanje s različitim problemima i izazovima
- Slavonske udruge su prepoznatljive u svojim zajednicama, imaju uspostavljena jaka partnerstva i suradnju s drugim OCD-ima
- Partnerstva s drugim sektorima doprinose većem utjecaju OCD-a te efikasnom rješavanju složenih problema
- Postojeći ljudski, financijski i materijalni resursi unutar OCD-a pružaju stabilnost i održivost, omogućujući im kontinuirano djelovanje.
- Razvijene socijalne, organizacijske i komunikacijske vještine članova OCD-a čine ih učinkovitim akterima na lokalnoj razini, sposobnima za zagovaranje i utjecaj na politiku.
- Entuzijazam volontera i članova OCD-a predstavlja dinamičan pokretač koji potiče inovativnost i predanost misiji organizacije.

4. Prilike za povećanje utjecaja i održivost OCD-a

- Aktivno umrežavanje i razmjena primjera dobre prakse jačaju kapacitete i potiču inovativna rješenja djelovanja u zajednici.
- Češća suradnja s medijima i promocija OCD-a povećavaju vidljivost i svijest građana o radu i ciljevima organizacija.
- Mobilizacija građana kroz različite aktivnosti ključna je strategija za povećanje podrške OCD-a.
- Uključivanje i osnaživanje mladih donosi novu energiju, perspektivu te dugoročni utjecaj.
- Poticanje starijih na aktivno sudjelovanje doprinosi raznolikosti i iskorištavanju iskustva.
- Drugačiji pristupi radu u zajednici, poput inovativnih metodologija, stvaraju prostor za nove perspektive i rješenja.
- Aktivno istraživanje potreba zajednice omogućava prilagodbu OCD-ova aktivnosti stvarnim izazovima, dok povezivanje s akademskom zajednicom i istraživanje doprinose stručnom pristupu i utemeljenim inicijativama.
- Stvaranje zajedničkih prostora i dijeljenje resursa među OCD-ima povećava učinkovitost i smanjuje troškove.
- Snažno udruživanje i intenzivno zagovaranje povećavaju utjecaj na političke odluke i podržavaju društvene potrebe.
- Redovito izvještavanje o postignućima povećava vidljivost i podršku OCD-a u zajednici.
- Formiranje savjeta i odbora iz sjene jača transparentnost i potiče kritičko promišljanje.
- Financijska stabilnost kroz višegodišnje financiranje pruža temelj za dugoročni utjecaj.
- Uporno i glasno izražavanje stavova ključno je za ostvarivanje utjecaja OCD-a.
- Suodlučivanje u politikama osigurava stabilnost i neovisnost civilnog društva.

Zaključak

Razgovori s organizacijama civilnog društva u Slavoniji i Baranji pružili su vrijedan uvid u stanje civilnog društva u regiji. Izazovi su brojni, ali i resursi i mogućnosti za unaprjeđenje su također vidljivi. Promjene i trendovi u zajednicama, demotiviranost za građanski angažman, nedostatak poticajne politike i financijske podrške, samo su neki od izazova koji zahtijevaju pažljivo promišljene strategije.

Unatoč tim izazovima, organizacije civilnog društva posjeduju resurse, znanje i entuzijizam potreban za izgradnju održivijih i otpornijih zajednica. Aktivno umrežavanje, suradnja s medijima, mobilizacija građana te uključivanje mladih i starijih osoba predstavljaju ključne strategije za povećanje podrške i utjecaja OCD-a.

Kako bismo ostvarili pozitivne promjene u Slavoniji i Baranji, nužno je stvaranje zajedničkih prostora za dijalog, podršku i suradnju između OCD-a, lokalnih vlasti, poslovnog sektora i akademske zajednice. Kontinuirano zalaganje za transparentnost, participaciju i pravednu raspodjelu resursa bit će ključno za izgradnju prosperitetne i inkluzivne regije.

Problemi i trendovi

„Sve nedavne krize pokazale su gdje je naše društvo kada pričamo o zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba. Ranjive skupine postale su još ranjivije... a građani su sve siromašniji. Ranjivim skupinama je pomoć potrebna više nego ikad. Sve više njih dolazi s konkretnim pitanjima jer sami traže rješenje svojih problema (osobe s invaliditetom, starije osobe, socijalno isključene i marginalizirane skupine). Siromaštvo ipak najviše pogađa starije.“

„Korona kriza i fizička distanca između službenika i građana produbila je jaz između građana i institucija pa građani sve više pomoć traže u OCD-ima jer su fleksibilniji i pristupačniji... pravila rada nisu toliko stroga, a komunikacija je jednostavnija.“

„Nedovoljno se razgovara o problemima mentalnog zdravlja, osobito u ruralnim sredinama. Prisutan je strah među mladima i roditeljima, najviše oko neizvjesne budućnosti što jača anksioznost, bespomoćnost kod svih... kod starijih osoba je sve češća depresija.“

„Uvjeti u kojima rade i žive tijela državne uprave i udruge su različiti... ne vide problem u tome što pošalju zahtjev u petak popodne na koji se mora odgovoriti do ponedjeljka u 12... Ne smatraju da treba jako civilno društvo.“

"Nema dovoljno povezanosti između škole, zajednice i civilnog sektora. Volonterski klubovi u školi su dobar model da djeca bolje upoznaju svoju zajednicu."

"Građani žive teško i uz svakodnevne probleme, sasvim je jasno zašto ne pokazuju interes za volonterstvom."

"Puno je 'hatera' usmjerenih prema ekološkim udrugama... gledaju nas kao neprijatelje tako da radimo pod stalnim pritiskom onih koji bi htjeli neograničeno koristiti prirodne resurse... a prirodnih resursa je sve manje i manje..."

„Sveprisutnija je radikalizacija društva (u svjetonazorskom smislu), što negativno utječe na javno mišljenje i o udrugama. Radikali su postali glasni i agresivniji. Njihove kampanje „vrište“. Tome doprinose i društvene mreže na kojima se nekontrolirano objavljuje sadržaj bez razmišljanja o posljedicama.“

Izazovi i održivost

„Najveći problem je financijska održivost. Apliciranje na natječajima je često nesigurno, „nitko ne može sa sigurnošću znati da će neki projektni prijedlog proći“ i zbog toga se ne mogu raditi dugoročniji planovi. „Problem financiranja“ je „kočnica“ daljnjeg razvoja i napretka. Osobito je teško organizacijama za ljudska prava jer nema natječaja. Višegodišnje financiranje je postalo rijetkost.“

„Život u organizaciji je sveden na razdoblje „od ZNS-a do ZNS-a“. Birokracija je neumoljiva. Opterećenost tekućim obavezama, projektima, administracijom guši inovativnost... nedostaje vrijeme za razvoj. Namjerno nas guše administracijom i umrtvljuju, ignoriraju, što stvara ogroman osjećaj frustracije i utječe na motivaciju. Motivacija je sve manja jer su plaće male, a stres velik. Ono što nas motivira je direktan rad s ljudima.“

„Mladi ljudi puni entuzijazma se zaposle u udruzi koja im pruža puno prilika za unaprjeđenje vještina i znanja. Ali, bez adekvatne plaće mladi ljudi odlaze na bolje plaćene i sigurnije poslove.“

"Pat pozicija civilnog sektora 1: Moramo raditi sve što je aktualno pa onda svi zagušujemo javni prostor projektnim aktivnostima koje se nerijetko ponavljaju... možda bismo s boljom komunikacijom mogli povezati tematski slične aktivnosti.
Pat pozicija civilnog sektora 2: Trebamo biti glasni i raditi ono što civilno društvo i treba raditi – ispravljati nepravde, a onda nas zaguše oni protiv kojih govorimo, koji nas financiraju i uskraćuju nam sredstva"

Resursi

"Unatoč tome što se po većini pokazatelja razvoja nalazi na začelju svih ljestvica, Slavonija je bogata udrugama koje jako dobro rade."

"Održivost organizacija leži prije svega u stvarnim potrebama društva na koje civilni sektor može adekvatno odgovoriti. Dokaz tomu je velik broj zadovoljnih korisnika i ljudi iz lokalne zajednice koji vrednuju rad udruga i koji vide OCD-e kao sponu između građana i institucija."

"Jedan od bitnih kapaciteta OCD-a je 'fleksibilnost'. Opisi radnih mjesta i poslova nisu toliko formalni i strogi, izražena je kolegijalnost bez koje ne bi bila moguća provedba svih aktivnosti. U OCD-ima rade 'malo drugačiji ljudi', ljudi s jednom posebnom vrstom volje i želje za promjenom... ali koji su zbog poteškoća, financijskih i administrativnih, često u nezavidnoj situaciji."

